

ВСТУП

Християнство як богооспробуємо показатидкровенна релігія закорінено в Отці. Він не тільки основа і фундамент всього тварного й нетварного Буття, але також життєдайний корінь усякого отцівства. Таїна Отця як джерела життя – це таїна Пресвятої Тройці. Зіслання Святого Духа в П'ятдесятницю стало плеромою життя космосу. Саме тоді людина отримала можливість звертатися до особи священничого сану у формі «отче». Отець християн – це Бог любови й Одкровення, милосердя й прощення, це Господь покаяння. Досвід упалого людства засвідчив, що людина потребує Бога, Який явився у Христі. Гріх як духовна недуга через Спасителя може бути прощеним. Дар покаяння переданий Церкві Отцем. Про його внутрішню преображальну дію свідчить двохтисячолітній досвід християнства в постатях тих людей, котрі здійснили особисту Пасху в Христі від рабства смерти й гріха та досягнули правдиву свободу праведних через дар примирення.

Прощення в Церкві у особливий спосіб виявляється через постать духовного отця, котрий є інструментом і «таїнником Божої благодаті».

Людині дароване життя, щоб його не змарнувати, але вдосконалити, одухотворити, освятити і таким чином у свободі реалізувати предвічний задум Творця про неї.

Справжнє призначення відкривається людині у світлі особи Ісуса Христа, Котрий є правдивим Богом і правдивою людиною. Покликання людини полягає у тому, щоб уподібнитися до свого Небесного Отця, Котрий залишив нам свій образ і подобу. В цьому і є суть Христової заповіді: «Будьте досконалі, як Отець ваш Небесний досконалий» (Мт. 5:48). Наша людська природа, під впливом Божої благодаті, має стати преображеною. На шляху до обожнення людину чекає багато небезпек, тому св. Отці радять мати досвідченого провідника, котрий вже пройшов цей шлях.

Східна духовність практику духовного отцівства вважала харизмою Святого Духа. Ця практика отримала особливий розвиток у монашестві упродовж I тисячоліття. Християни вкрай потребують духовних отців. Часто їх відкидають, бо вони здаються такими, котрі не викликають довір'я, або їхній спосіб навчання виглядає вже застарілим і мало захоплюючим для тогочасної ментальності. Однак сьогодні світ намагається знайти нових і тому страждає у страсі та непевності, не маючи живих духовних зразків, ані певних орієнтирів. Той, хто є отцем у Дусі, якщо справді ним є, не буде ніколи намагатися вчинити інших цілком подібними до себе, але допоможе знайти дорогу до Царства.

Тема духовного отцівства актуальна і важлива: перебуваючи на етапі пошуку власної ідентичності, ми як Церква київської традиції, корінь якої в київському християнстві, стоїмо перед дилемою вибору автентичних шляхів і форм власного існування в майбутньому. Правдиве віднайдення своїх витоків – це вміння відчитати духовний світ наших предків, їх містичний досвід присутності Отця.

Метою даного дослідження є проаналізувати постать духовного отця в спільноті Київської Церкви та на прикладі преподобного Теодосія Печерського розкрити роль духівника в поєднанні існуючих досліджень у цій галузі та з вивченням і аналізом

літописної, епістолярної спадщини.

Дипломна робота складається з двох розділів, вступу і висновків. У першому розділі розглянемо роль духовного отця у різних аспектах життя людини. Тут, на прикладі преп. Теодосія, спробуємо показати, що для духовних отців Київської Церкви не було чужим суспільне служіння, власне, це і є одна із особливостей київської духовності.

У другому розділі звернемо увагу на особисті харизми Преподобного, які представляють Теодосія як захисника убогих, покровителя скривджених, духівника ченців і мирян, князів і бояр. Особу Преподобного ігумена дуже вдало охарактеризував автор «Літопису Руського», називаючи його «отцем усіх і вчителем» .

Основним джерелом даної дипломної праці є Служба преподобного Теодосія (Мінея Святкова) і пам'ятки древньоруської писемності: «Житіє преподобного Теодосія», «Літопис Руський», «Кієво-Печерський патерик». Як допоміжну літературу використано дослідження В. Горського, Г. Федотова, С. Смирнова, Т. Шпідліка, М. І. Рупніка, І. Концевича.

ВИСНОВКИ

Тисячолітній досвід християнства перед офіційним хрещенням Руси приніс ідею духовного наставництва. Поняття «духовний отець» перенеслось на Русь із візантійських церковних джерел, де духівник є продовжувачем Господнього прощення. Поняття «духовний отець» відображало ідею морального авторитета і наставника. Ідеалом духовного провідництва є монастирський старець. Християни Руси саме в ньому вбачали еталон духовного отця. Монаший тип духовності був визначальним для мирян. Завдяки давньоруському монашеству, котре втілювало ідеали християнської віри в життя, християнське віровчення здобуло більше прихильників.

Монастирі були теж осередками, з яких виходило вище духівництво Київської держави: єпископи, архимандрити та ігумени. Завдяки будівництву храмів, розвитку літописної традиції, іконографії, богослов'я, церковної музики, інших видів мистецтва, монастирі робили вагомий внесок у культурну скарбницю народу, сприяли формуванню духовності українців. Значною, зокрема, була роль монастирів у суспільно-політичних відносинах між Церквою та владою держави, яку представляли князі.

Преподобний Теодосій ще за життя був широко відомий в усій Київській Русі. Його авторитет переважав авторитет князів, хоч ніякої влади у Теодосія не було. Лише слова правди, молитва до Бога та поради людям у їх духовному житті, а найголовніше – його особисте життя, яке дало підстави проголосити Теодосія після смерти святим.

Оцінюючи життя преподобного Теодосія Печерського, доцільно буде наголосити, що його діяльність заклала міцний фундамент традиції високої духовності й церковної освіченості всього східнослов'янського світу. Великий життєвий подвиг Теодосія Печерського у просвіті рідного краю, у формуванні християнської моралі, в жертвоному служінні людям.

Дослідження одного з аспектів історії Київської Церкви, а саме ролі у ній духовного отця, є надзвичайно актуальним з огляду на пошуки Церквами київської традиції своєї ідентичності сьогодні. У дипломній роботі проаналізовано постать духовного отця і значення духовного проводу.

Метою цієї дипломної роботи було показати важливість практики духовного отцтва в житті кожного християнина. У сучасному світі, де все веде людину до індивідуалізму та

суб'єктивізму, духовне отцівство дарує їй усвідомлення об'єктивності життя. Ця об'єктивність має свою основу в повному відкритті простору для міжособових любовних відносин. Завдяки свobodному послуху, побудованому на любові, духовне отцівство не є пастирською методою чи системою. Своїм внутрішнім змістом воно об'являє людині мету життя. Через такі відносини людина вступає у відносини з Христом, тому справжнє духовне отцівство не може бути поза Церквою.

ЗМІСТ

Вступ.....3

Розділ I. Преподобний Теодосій – духовний отець Київської Церкви
1.1. Духівник і духівництво: східнохристиянська перспектива.....6
1.2. Суспільне служіння преподобного Теодосія.....12
1.3. Теодосій Печерський – наставник і вчитель.....19

Розділ II. Харизми духовного отцівства преподобного Теодосія
2.1. Молитва, піст, милостиня.....29
2.2. Послух, смирення.....37
2.3. Чудотворення.....44

Висновки.....51
Список використаної літератури.....53